

Як цитувати:

Макуха С.М. Бюджетний механізм як інструмент політики економічного розвитку. *Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. м. Одеса, 4–5 квітня 2024 р.. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 100 – 102

EL Classification: E60

Макуха Сергій Миколайович

к.е.н., доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Тези присвячено аналізу сутності бюджетного механізму як інструменту політики економічного розвитку держави. Доведено, що бюджетна складова є дієвим чинником забезпечення структурної трансформації економічної системи та стимулювання точок росту, дозволяє створити умови для прискорення оновлення основного капіталу та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: бюджетний механізм, інструмент, політика економічного розвитку.

В сучасних умовах бурхливого розвитку грошових та платіжних інструментів, постійного оновлення та розширення технічних можливостей засобів передачі фінансової і грошово-кредитної інформації між суб'єктами економічних відносин, значно зростає роль бюджетного механізму в процесі реалізації державної політики соціально-економічного розвитку. Умови, результати та особливості функціонування бюджетного механізму і можливості впливу за його допомогою на здатність соціально-економічної системи до розвитку і раніше постійно знаходилися в полі зору науковців. Але сьогодні, через істотні, системні зміни в технічній сфері та динамічний розвиток платіжних інструментів питання формування та використання фондів грошових ресурсів для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку вийшли на новий рівень.

Особливості застосування бюджетного механізму для забезпечення соціально-економічного розвитку та його вплив на соціальну сферу у своїх працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О.І. Амоші, З.В. Бойко, А.В. Борсукова, О.Д. Василик, Т. Канєва, Л.І. Луніна, І.О. Лютий, В. Макогон, Ц.Г. Огонь, В.Н. Опарін, М. Пасічний, О.Р. Романенко, О. Самошкіна, В.М. Федосов, Н.М. Хижа, І. Чугунов, С.І. Юрій та ін. У наукових працях зазначених та багатьох інших науковців достатньо повно висвітлені проблеми функціонування бюджетного механізму та ґрунтовно розкриті можливості його використання для досягнення цілей економічної політики. В

той же час, питання використання бюджетного механізму як інструменту політики економічного розвитку потребують подальшого аналізу, крім того, потребують постійного уточнення особливості ресурсного забезпечення бюджетного механізму в Україні.

В науковій літературі одні автори бюджетний механізм розглядають як цілісну систему організації та реалізації бюджетних відносин держави, а інші наголошують на тому, що бюджетний механізм це сукупність фінансових форм, методів, важелів, інструментів, засобів, які використовує держава для організації бюджетних відносин з метою соціально-економічного розвитку суспільства [1, с. 92]. Аналіз наукових публікацій з даної проблематики надає підстави визначити сутність бюджетного механізму. Бюджетний механізм являє узгоджену за містом, метою, масштабом та джерелами походження сукупність бюджетних важелів, інструментів та методів їх застосування для розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів держави з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку суспільства. Значний результативний ефект від функціонування бюджетного механізму може бути досягнутий лише за умови чіткої комплексної взаємодії всіх його складових. При цьому обов'язково потрібно враховувати те, що виникнення нових завдань бюджетної політики буде вимагати зміну і самого бюджетного механізму. Наприклад бюджетна політика в умовах воєнного стану значно трансформується і перерозподіляє напрямки прикладення зусиль з урахуванням актуальних питань воєнного часу, потреб повоєнного відновлення та розвитку. Особливої уваги заслуговує процедура децентралізації, оскільки вона вимагає внесення законодавчих змін до принципів управління, формування фінансових ресурсів територіальних громад і регламентування механізму дії адміністративної системи [1, с. 94]. В таких умовах важливішу роль у бюджетному механізмі як інструменті політики економічного розвитку набувають видатки бюджету (їх зміст, склад, обсяг, структура, напрямки використання та ін.). Видатки бюджету, як провідна складова державних видатків, можуть ефективно використовуватися з метою державного впливу на динаміку соціально-економічних процесів в країні. Ступінь впливу видатків бюджету визначається не лише обсягом валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через бюджет, але і їх структурою, яка визначає пропорції розподілу бюджетних ресурсів між напрямками соціально-економічного розвитку [2, с. 18]. Щодо структури бюджетного механізму та впливу його складових як інструменту політики соціально-економічного розвитку, то в Україні сформувався чіткий його контур. В такому механізмі у розподільчих процесах провідну роль відіграє саме Державний бюджет України, тоді як місцеві органи влади, будучи агентами загальнодержавної влади, забезпечують лише гарантовані державою блага, не враховуючи специфіку місцевих уподобань [3, с. 132]. В результаті, актуальним завданням, яке гостро постає перед українським суспільством та органами державної влади, є удосконалення структури бюджетного механізму. Оновлена структура бюджетного механізму має забезпечувати оптимальне співвідношення під час розподілу бюджетних ресурсів між

різними сферами бюджетної системи в залежності від їх значення у даний конкретний час для досягнення завдань, що визначені політикою економічного розвитку.

Бюджетний механізм як інструмент виступає важливішим чинником у формуванні та реалізації політики економічного розвитку в рамках бюджетної політики в Україні, він створює умови та сприяє стійкому, збалансованому, ефективному і сталому соціально-економічному розвитку. Такий механізм формує середовище для мобілізації органами влади необхідних фінансових ресурсів та в подальшому перерозподілу їх між різними сферами та напрямками соціально-економічного розвитку як окремих регіонів чи груп регіонів, так і країни в цілому.

Проведений аналіз свідчить, що роль бюджетного механізму як інструменту політики соціально-економічного розвитку в сучасних умовах в силу низки об'єктивних причин істотно зростає. Форми та засоби використання бюджетного механізму як інструменту політики розвитку в системі регулювання економіки якісно трансформуються в залежності від процесів, що відбуваються в суспільстві та від внутрішніх і зовнішніх змін глобального економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Погоріла І. І., Баєтул Г. П. Інтеграційне забезпечення функціонування елементів бюджетного механізму (нормативно-правового та організаційного) Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 13, частина 2 2017. С. 92 – 95. URL: <http://surl.li/rxsqg> (дата звернення: 25.03.2024).

2. Чугунов І.Я., Мостицька Н.А. Бюджетний механізм як складова економічної політики держави. Sciences of Europe. № 56, 2020. С. 15 – 21. URL: <http://surl.li/scarg> (дата звернення: 30.03.2024).

3. Іляшенко А.Х., Баєтул Г.П. Роль бюджетного механізму у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни. Гроші, фінанси і кредит. Випуск № 3 (71), 2019. С. 129 – 134. URL: <http://surl.li/scbge> (дата звернення: 30.03.2024).